

УДК 347.78:004.738.5

Ольга Рассомахіна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права і процесу

Юридичного інституту Національного авіаційного університету

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена питанню правового регулювання охорони технічних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав як в Україні, так і в зарубіжних країнах, зокрема у законодавстві Європейського Союзу, США та Російської Федерації. У результаті проведеного дослідження зроблено висновки щодо доцільності охорони технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, недоліків та перспектив розвитку правового регулювання у даній сфері.

Ключові слова: захист авторського права і суміжних прав, мережа Інтернет, правове регулювання, технічні засоби захисту, правова охорона технічних засобів захисту.

Охорона прав та інтересів авторів та інших суб'єктів авторського права і суміжних прав за допомогою технічних засобів захисту, в тому числі в мережі Інтернет, є актуальною, адже в умовах, коли розвиток техніки полегшує можливість будь-якої особи без значних витрат здійснювати порушення авторського права і суміжних прав, використання технічних засобів захисту, в свою чергу, може забезпечити їх більш ефективну охорону, яка не вимагає значних витрат, є простою у використанні та має превентивний характер дії. Практика використання зазначених засобів призвела до необхідності вироблення підходів до їх правової охорони. В Україні законодавство про авторське право і суміжні права вже містить низку норм щодо охорони технічних засобів захисту, проте практика застосування даних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав та правового регулювання їх захисту, як в Україні, так і в зарубіжних країнах, свідчить, що багато питань у даній сфері є невирішеними, зокрема щодо доцільності існування охорони технічних засобів захисту, вибору та закріплення відповідних заходів для їх охорони на рівні законодавства окремої держави, відповідних винятків щодо їх охорони та

усунення негативних наслідків цього процесу тощо, що обумовлює актуальність висвітлення даної проблематики.

Дане питання було предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема С. Ю. Бурлакова [1], Ю. М. Капіци [2], О. В. Кохановської [3], М. Моченова [4], О. Наумової [5], О. М. Пастухова [6] та багатьох інших. Проте спеціальних комплексних порівняльних досліджень правового регулювання технічних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав, у тому числі тих, які застосовуються в мережі Інтернет, майже не проводилось. У юридичній літературі недостатньо уваги було приділено проблемам, що становлять предмет цього дослідження.

Метою даної статті є дослідження проблем нормативно-правового закріплення технічних засобів авторського права та суміжних прав, доцільності охорони технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, недоліків та перспектив розвитку правового регулювання у даній сфері.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ технічні засоби захисту — це технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені

для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організації мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Слід зазначити, що Цивільний кодекс України не надає визначення технічних засобів захисту авторського права та суміжних прав.

Під дане визначення підпадають як апаратні засоби (технічні пристрої), так і програмні засоби (як такі, що пов'язані з технологічними розробками), хоча в цілому у визначенні краще було би застосовувати термін «будь-які технології». Враховуючи важливість технічних засобів для захисту авторського права та суміжних прав доцільно буде передбачити дане визначення і у Цивільному кодексі України. Крім того, норми щодо технічних засобів захисту авторського права та суміжних прав закріплені у різних статтях Закону України «Про авторське право і суміжні права», а не у вигляді окремих статей, як у Частині IV Цивільного кодексу Російської Федерації від 18.12.2006 р. № 230-ФЗ.

На практиці значна частина таких технічних засобів становить собою спеціальні програми для ЕОМ або їх модифікації та криптографічні коди. Та лише інколи це програмно-апаратні засоби. Технічні засоби захисту авторських та суміжних прав, у тому числі у мережі Інтернет, різноманітні і більш детально будуть розглянуті у окремій публікації. Технічні засоби захисту можуть супроводжувати охоронювані твори (файли, диски, програми-оболонки для перегляду тощо) або вбудовуються у засоби відтворення (mp3-плеєри, інші пристрої для обробки творів у цифрових форматах). Те, що технічні засоби захисту авторського права можуть являти як програми, так і пристрої, зумовило різні підходи до визначення поняття технічних засобів захисту. Якщо розуміти під технічними засобами захисту лише програми, то відповідно їх не можна назвати «технічними пристроями», тому фахівці вважають неможливим розповсюдження на них певної частини норми щодо ви-

значення технічних засобів захисту [7]. На нашу думку, більш вдалим у даному випадку є термін «технологічні розробки» та більш загальне поняття «будь-які технології». Технології щодо захисту авторського права ускладнюють створення копій творів або дозволяють відстежити використання таких творів. Поняття «будь-які технології» є відправним у визначенні технічних засобів захисту і у законодавстві ЄС (ч. 3 ст. 6 Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві»).

Звернувшись до законодавства Російської Федерації, зокрема до Частини IV Цивільного кодексу РФ, зазначимо, що ст. 1299 визначає технічні засоби захисту авторського права як будь-які технології, технічні пристрої та їх компоненти, які контролюють доступ до творів, запобігають або обмежують здійснення дій, що не дозволені автором або іншим правоволодільцем стосовно твору. Норма щодо технічних засобів захисту суміжних прав закріплена у ст. 1309 даного Кодексу, яка розповсюджує щодо них положення статей 1299 та 1311 цього Кодексу. Порівнюючи дану норму із відповідною нормою у вітчизняному законодавстві, слід зазначити, що вони схожі за змістом, хоча у російському законодавстві дефініція даного терміна надається через використання більш широкого за своїм змістом поняття технології, загалом більш широкого спектру понять на позначення такої категорії, як технічні засоби захисту. Дані норми однаково визначають призначення даних засобів, хоча норми російського законодавства сформульовані у більш загальному вигляді.

За своєю суттю технічні засоби захисту належать до такої форми охорони цивільних прав, як самозахист, який передбачено у ст. 19 ЦК України.

Закріплення у законодавстві норми про заборону дій щодо обходу технічних засобів захисту та відповідальності за вчинення даних дій є встановленням правової охорони технічних засобів захисту. Дана охорона обумовлена тим, що технічні засоби захисту самі по собі є ма-

лоєфективними. Наприклад, це може бути пов'язане з тим, що заборона копіювання здійснюється під час дозволу відтворення. Ефективний технічний захист від копіювання, за умови дозволу відтворення може бути досягнутий, коли всі пристрої знаходяться під контролем правовласника. Також часто найбільш ефективні технічні засоби захисту авторського права вимагають для використання захищеної копії постійного з'єднання з контролюючою системою [8].

Вперше правова охорона технічних засобів комп'ютерних програм передбачена у Директиві ЄС від 14.05.1991 р. № 91/250/ЄЕС «Про правову охорону комп'ютерних програм» (п. «с») ч. 1 та ч. 3 ст. 7). Після цього відповідні заходи щодо охорони технічних засобів були здійснені на міжнародному рівні у Договорі ВОІВ про авторське право від 20.12.1996 р. (ст. 11) та Договорі ВОІВ про виконання і фонограми від 20.12.1996 р. (ст. 18). Згодом відповідні заходи були передбачені і у Директиві Європейського парламенту та Ради ЄС від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві» (статті 6 та 7). У результаті прийняття даної Директиви національні законодавства держав-членів ЄС були приведені у відповідність до міжнародно-правових норм щодо технічних засобів захисту.

Розглядаючи законодавство Європейського Союзу у даній сфері, зазначимо, що воно визначає два різні правові режими щодо технічних засобів захисту: 1) режим, який забороняє діяльність щодо незаконного обігу пристроїв для обходу технічних засобів захисту, визначений Директивою ЄС від 23.04.2009 р. № 2009/24/ЄС «Про правову охорону комп'ютерних програм» (кодифікована версія) та Директивою Європейського Парламенту та Ради від 20.11.1998 р. № 98/84/ЄС «Про правовий захист послуг, що базуються на чи складаються з умовного доступу (доступу, який є предметом певних умов)»; 2) режим, який забороняє як дії щодо обходу технічних засобів захисту, так і діяльність щодо незаконного обігу пристроїв для обходу технічних засобів захисту, визначений

Директивою Європейського парламенту та Ради ЄС від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві» [9].

Більш детально аналізуючи досвід Європейського Союзу, зазначимо, що у ст. 6 Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві» передбачено зобов'язання держав-членів встановлювати адекватний правовий захист проти свідомого обходу будь-якого ефективного технологічного засобу захисту об'єкта авторського або суміжних прав та встановлено перелік дій, пов'язаних з незаконним обігом пристроїв для обходу технічних засобів захисту, які є забороненими. Слід зазначити, що в цьому аспекті норми Директиви є більш прогресивними, ніж відповідні норми Договору ВОІВ з авторського права, у яких такого переліку дій не передбачено. Дана Директива вимагає від держав-членів надавати охорону технічним засобам захисту лише стосовно творів або інших об'єктів авторського і суміжних прав відповідно до законодавства або права *sui generis* щодо баз даних. Технічні засоби захисту, які застосовуються для захисту інших об'єктів, або творів, що перейшли у суспільне надбання, не підлягають охороні відповідно до даної Директиви. Відповідно до п. 3 ст. 6 Директиви охороні підлягають лише ті технічні засоби захисту, які не дозволяють здійснювати дії, передбачені обсягом виключних прав суб'єкта авторського права і суміжних прав, тобто якщо вони створені з метою запобігати неправомірному використанню об'єктів авторського та суміжних прав у спосіб, що становить порушення авторського права і суміжних прав [10]. Якщо технічні засоби захисту використовуються з єдиною метою розподілу географічних ринків, вони охороняються тією мірою, наскільки запобігають порушенню права на відтворення, опублікування або розповсюдження [11].

Необхідною умовою охорони технічного засобу захисту відповідно до п. 3

ст. 6 Директиви, є його ефективність, тобто якщо його використання надає належний захист твору. У деяких справах суди держав—членів ЄС визнавали такі засоби неефективними [12]. Питання про те, чи має значення, наскільки відповідний засіб обходу технічного засобу широко використовується для того, щоб зробити технічний засіб захисту неефективним, залишається відкритим [13].

Слід звернути увагу, що у п. 55 преамбули даної Директиви вказано на необхідність ідентифікувати захищений об'єкт авторського права або суміжних прав у мережі та подавати інформацію щодо умов та особливостей його використання з метою спрощення управління правами, пов'язаними з цим, та необхідність спонукати суб'єктів прав застосовувати маркування з наведенням, крім зазначеної інформації, свого повноваження.

У п. 4 ст. 6 даної Директиви закріплені винятки щодо охорони технічних засобів захисту. Зокрема обхід технічних засобів може забезпечуватися добровільними заходами з боку правоволодільців, наприклад, передача версії твору без застосування технічних засобів або передача ключів для розшифровки, добровільне санкціонування обходу технічних засобів для CD-дисків, CD-ROM та для електронних книг шляхом укладання відповідних угод з користувачами. В цілому дана норма відсилає до винятків та обмежень у сфері авторського права, передбачених у національному законодавстві відповідно до пунктів 2 та 3 ст. 5 даної Директиви. У зв'язку з цим постає проблема поєднання положень про охорону технічних засобів захисту та про винятки та обмеження, що, у випадку їх прийняття на національному рівні, дає законне право обходити технологічні заходи [14]. Разом із тим, дана норма надає державам-членам свободу вибору заходів для забезпечення відповідних винятків у сфері охорони технічних засобів захисту в інтересах користувачів. Дослідження практики застосування даного положення п. 4 ст. 6 Директиви окремими державами—членами ЄС показало, що останні застосовують різні підходи, які включають: 1) взагалі не імплементувати дане положення (Австрія,

Чеська Республіка, Королівство Нідерланди), а залишити це на розсуд виконавчої влади, яка може прийняти відповідний підзаконний акт, коли це буде необхідно; 2) запровадити процедуру медіації або арбітражу (Фінляндська Республіка, Королівство Данія, Естонська Республіка, Грецька Республіка, Угорщина); 3) вирішувати дане питання шляхом звернення до суду (наприклад, Королівство Бельгія, ФРН, Республіка Ірландія, Королівство Іспанія); 4) вирішувати дане питання шляхом застосування спеціальної адміністративної процедури, за результатами якої може бути прийнято рішення про стягнення штрафів, яке може бути оскаржене, у деяких випадках така процедура може передбачати створення відповідного адміністративного органу (Французька Республіка) [15].

Крім того, під час вирішення даного питання слід враховувати також положення п. 53 преамбули Директиви, відповідно до якого захист технічних засобів повинен забезпечити безпечне середовище для надання інтерактивних послуг за запитом у такий спосіб, щоб представники громадськості могли мати доступ до творів або іншої продукції з того місця та в той час, коли вони самі обєруть. Якщо такі послуги регулюються договірними зобов'язаннями, перший і другий підпункти п. 4 ст. 6 даної Директиви не повинні застосовуватися. Автономні форми онлайн-використання повинні регулюватися цими положеннями.

Відповідно до пунктів 1 та 2 ст. 8 Директиви держави—члени ЄС на власний розсуд визначають порядок та способи захисту технічних засобів захисту. Дослідження показують, що існують різні національні режими: виключно цивільно-правові способи захисту, кримінально-правові способи захисту або їх поєднання [16]. Зазначимо, що законодавство більшості європейських країн передбачає окрему кримінальну відповідальність за вчинення незаконних дій, пов'язаних із оборотом засобів, які полегшують незаконний обхід або нейтралізацію технічних засобів захисту. Наприклад, ст. 1181 Закону Республіки Польща «Про авторське право та суміжні права» від 04.02.1994 р. Закон Рес-

публіки Хорватія «Про авторське право та суміжні права» від 30.10.2003 р. у ст. 181 встановлює кримінальну відповідальність за незаконний обхід технічних засобів захисту майнових прав організації телерадіомовлення та випуск в обіг відповідних засобів для обходу технічних засобів захисту. Відповідно до ст. 225 Кримінального кодексу Естонської Республіки кримінальна відповідальність настає за випуск в обіг відповідних засобів для обходу технічних засобів захисту авторського і суміжних прав. Схожі норми передбачені у пункті f) ст. 1713 Закону Італійської Республіки «Про авторське право та інші права, пов'язані із виконанням» від 22.04.1941 р., також у п. 3 ст. 270 Кримінального кодексу Королівства Іспанія [17].

Важливим також є питання щодо особи, яка може вимагати притягнення до відповідальності у випадку обходу технічних засобів захисту. Зважаючи на те, що їх можуть застосувати не тільки правоволодільці, а й посередники (наприклад Інтернет сервіс-провайдери), важливо, щоб особа, яка застосовує технічні засоби захисту за згодою правоволодільця, була уповноважена вимагати захисту у випадку їх обходу [18].

У законодавстві багатьох інших країн також передбачена правова охорона технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав. Так, однією із перших держав, яка приєдналась до Інтернет-договорів ВОІВ, стали США. У 1998 р. в США прийнято Закон про авторське право у цифровому тисячолітті (Digital Millennium Copyright Act) [19], яким запроваджено як цивільно-правову (§ 1203 (b), (c)), так і кримінальну відповідальність (§1204 (a)) за правопорушення, передбачені статтями 11 та 12 Договору ВОІВ про авторське право. У § 1201 Підрозділу 103 Розділу 1 зазначеного Закону обхід технічних засобів захисту, які контролюють доступ до твору, визнано правопорушенням (пункт (a) (1) А). Також визнано правопорушенням виробництво, імпорту, розповсюдження та інше введення у господарський оборот технологій, товарів, послуг, пристроїв, компонентів або їх частин, основне призначення яких полягає у обході технічних

засобів захисту, які контролюють доступ до твору та захищають права суб'єкта авторських прав (§ 1201 пункти (a) (2) та (b) (1)). Закон передбачає виключення із загального правила про заборону обходу технічних засобів захисту для добросовісних володільців законно набутої копії твору. Наприклад, це стосується випадків, коли єдиною метою обходу є здійснення зворотного інжинірингу програм (декомпіляції) для забезпечення її сумісності з іншими програмами (§ 1201 (f) (1)) або здійснення досліджень у галузі криптографії (§ 1201 (g) (2)). Не вважається правопорушенням також обхід технічних засобів, призначених для збирання та передачі інформації про осіб, які бажають отримати доступ до твору он-лайн (§ 1201 пункт (i) (1)) [20].

Заслугує на увагу передбачена у ЦК РФ норма про заборону дій, які спрямовані на блокування (часткове або повне) технічних засобів. Так, відповідно до ч. 2 ст. 1299 ЦК РФ стосовно творів не допускається: 1) здійснення без дозволу автора або іншого правоволодільця дій, спрямованих на усунення обмежень щодо використання твору, які встановлені шляхом застосування технічних засобів захисту авторського права; 2) виготовлення, розповсюдження, здача в прокат, надання у тимчасове безоплатне користування, імпорту, реклама будь-якої технології, будь-якого технічного пристрою або їх компонентів, використання таких технічних засобів з метою отримання прибутку або надання відповідних послуг, якщо в результаті таких дій стає неможливим використання технічних засобів захисту авторського права або ці технічні засоби не зможуть забезпечити належний захист таких прав. Дана норма забороняє як дії щодо обходу технічних засобів захисту і таким чином і дії, вчинення яких обмежене технічними засобами захисту, так і діяльність щодо незаконного обігу пристроїв для обходу технічних засобів захисту та відповідні підготовчі дії щодо обходу технічних засобів захисту. За порушення даної норми у ч. 3 ст. 1299 ЦК РФ передбачені такі санкції, як право автора або іншого правоволодільця від правопорушника на відшкодування збитків або виплати компенсації, крім випадків, коли даним Ко-

дексом дозволено використання твору без згоди автора або іншого правоволодільця.

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» норми про заборону дій щодо обходу технічних засобів та відповідальність за вчинення даних дій викладені у різних статтях. Так, відповідно до п. е) ст. 50 Закону порушенням авторського права і суміжних прав серед усього іншого є будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу. При цьому захист порушеного права може здійснюватися у порядку, передбаченому адміністративним, цивільним та кримінальним законодавством (ст. 51 Закону). У ч. 1 ст. 52 Закону передбачені способи цивільно-правового захисту у випадку використання об'єктів авторського права і суміжних прав з обходом технічних засобів. У порівнянні із російським законодавством передбачено більш широкий перелік способів захисту. Варто звернути увагу на норми пункту д) та пункту ж) ч. 1 ст. 52, ч. 4 ст. 52, а також ст. 53 Закону. Слід зазначити, що доцільно удосконалити зміст ст. 52 Закону, виклавши способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав у більш системному вигляді.

На сьогоднішній день питання про доцільність охорони самих технічних засобів є спірним. Ряд фахівців, зокрема бельгійці Северин Дюсолє, Ів Пульє, Мірей Бюйден, росіянин М. Моченов, вважають, що це є зайвим. На їх думку, якщо це механізм охорони інвестування, якою за своєю суттю є охорона технічних засобів захисту, це не може бути підставою її включення до охорони авторським правом [21].

Дослідження, які проводилися у Європейському Союзі, показують, що права охорона технічних засобів захисту довгий час була певним феноменом у сфері авторського права. Існували різні точки зору щодо того, чи повинен захист технічних засобів захисту розповсюджуватися на технологію контролю доступу до твору. Існували різні точки зору щодо

правової природи захисту, який надається технічним засобам: чи це додаткова форма правової охорони, додаткове право до виключних прав автора, чи самостійне право правоволодільця в системі виключних прав. У різних державах — членах ЄС це питання вирішується по-різному. Хоча в цілому прийнятим є такий підхід, що положення п. 1 ст. 6 Директиви не пов'язують охорону прав інтелектуальної власності та правову охорону технічних засобів захисту [22].

Недоліком технічних засобів захисту є те, що вони, створені з метою перешкоджати неправомірному копіюванню творів, частіше за все перешкоджають також і добросовісному їх використанню, яке дозволено законодавством [23], через що зазнають критики з боку правозахисників. Так, у деяких країнах принципи охорони технічних засобів захисту авторського права та їх реалізація прямо суперечать законодавству цих країн. Наприклад, інколи формати файлів та протоколи не підтримуються іншими виробниками і часто використовуються для захоплення ринку збуту [24].

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки щодо доцільності охорони технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, недоліків та перспектив розвитку правового регулювання у даній сфері.

По-перше, встановлення у законодавстві правового захисту технічних засобів захисту є доцільним, адже останні не дозволяють здійснювати дії, які передбачені обсягом виключних прав суб'єкта авторського права та суміжних прав, і таким чином забезпечують реалізацію охоронюваних прав інтелектуальної власності, а саме по собі використання технічних засобів захисту може бути малоефективним. Технічні засоби захисту авторського права не слід розглядати як обмеження прав окремих користувачів, вони є додатковими до правових засобами захисту, які забезпечують додаткову охорону об'єктів авторського та суміжних прав. Правовий захист технічних засобів захисту спрямований на захист об'єкта авторського права та суб'єктивного авторського права.

По-друге, за результатами огляду за-

конодавства ЄС, США та Російської Федерації щодо правового регулювання технічних засобів захисту можна висунути деякі пропозиції щодо удосконалення відповідних норм Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, відправним у визначенні поняття технічних засобів захисту має бути поняття «будь-які технології». Також слід більш чітко розмежувати перелік дій, які є забороненими щодо об'єкта авторського права і суміжних прав і пов'язані з технічними засобами та становлять порушення авторського права, на такі групи: 1) дії щодо обходу технічних засобів захисту; 2) діяльність щодо незаконного обігу засобів для обходу технічних засобів захисту та підготовчі дії для обходу технічних засобів захисту, чи надання послуг, що мають аналогічну дію. Останню групу бажано конкретизувати, вра-

ховуючи зміст норм ч. 2 ст. 6 Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС від 22.05.2001 р. № 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві». Норми щодо технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав доцільно було би викласти у вигляді окремої статті. Бажано визначити механізм забезпечення і порядок застосування винятків у сфері правового захисту технічних засобів захисту.

По-третє, сьогодні у багатьох країнах актуальною є проблема пошуку механізмів узгодження положень про охорону технічних засобів захисту та про винятки та обмеження у сфері охорони авторського права і суміжних прав, що може стати предметом наступних досліджень.

ПРИМІТКИ

1. Бурлаков С. Ю. Застосування технічних засобів захисту авторських прав як самозахист суб'єктивних цивільних прав / С. Ю. Бурлаков // Актуальні питання цивільного та господарського права. — 2008. — № 5. — С. 24—29.
2. Право інтелектуальної власності та законодавство Європейського Союзу / Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, В. П. Воробйов [та ін.] ; за ред. Ю. М. Капіци. — К. : Слово, 2006. — 1104 с.
3. Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — К., 2006. — 34 с.
4. Моченов Н. Технические средства защиты авторского права и смежных прав и целесообразность их правовой охраны / Н. Моченов // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2007. — № 4. — С. 61—64.
5. Наумова Е. Технические средства защиты авторского права / Е. Наумова // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2009. — № 2. — С. 60—66.
6. Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті : монографія / О. М. Пастухов. — К. : Школа, 2004. — 144 с.
7. Моченов Н. Зазнач. праця. — С. 62.
8. Наумова Е. Зазнач. праця. — С. 65—66.
9. Study on the implementation and effect in member states' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Final Report, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007. — P. 72.
10. Report to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Commission Staff Working Document, Brussels, 30.11.2007, SEC(2007) 1556. — P. 7.
11. Там само. — P. 8.
12. Helsinki District Court, Case R 07/1004, 25 May 2007 [Electronic resource]. — Mode of Access : http://www.turre.com/css_helsinki_district_court.pdf.
13. Report to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Commission Staff Working Document, Brussels, 30.11.2007, SEC(2007) 1556. — P. 8.
14. Право інтелектуальної власності та законодавство Європейського Союзу / Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, В. П. Воробйов [та ін.] ; за ред. Ю. М. Капіци. — К. : Слово, 2006. — С. 158.

15. Report to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Commission Staff Working Document, Brussels, 30.11.2007, SEC(2007) 1556. — P. 9.

16. Study on the implementation and effect in member states' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Final Report, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007. — P. 81.

17. Нейман Л. Правовые основы DRM в России / Л. Нейман, Н. Колоколов // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2007. — № 5. — С. 36.

18. Study on the implementation and effect in member states' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Final Report, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007. — P. 77—78, 101.

19. The Digital Millennium Copyright Act, signed into law on October 28, 1998 [Electronic resource]. — Mode of Access : <http://www.copyright.gov/legislation/pl105-304.pdf>.

20. Нейман Л. Зазнач. праця. — С. 33.

21. Моченов Н. Зазнач. праця. — С. 64.

22. Study on the implementation and effect in member states' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Final Report, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007. — P. 74, 76, 78, 79, 101.

23. Нейман Л. Зазнач. праця. — С. 26.

24. Наумова Е. Зазнач. праця. — С. 66.

Rassomakhina Olga. Technological protection measures of copyright and related rights and adjacent rights in the Internet: issues of legal regulation.

In the article the issues of legal regulation of protection of technological protection measures of copyright and related rights are considered as in Ukraine, as in foreign countries, in particular in the legislation of the European Union, the USA and the Russian Federation. As a result of the research the author makes conclusions concerning advisability of technical protection measures of copyright and related rights, the problems and prospects of legal regulation in this sphere.

Key words: *protection of copyright and related rights, the Internet, legal regulation, technological protection measures, legal protection of technological protection measures.*

Rassomakhina Olga. Technological protection measures of copyright and related rights on the Internet: issues of legal regulation.

This article is devoted to the issues of legal protection of technological protection measures of copyright and related rights in Ukraine and foreign countries, including legislation of the European Union, the USA and Russia. As a result of the research the author makes conclusions concerning advisability of technical protection measures of copyright and related rights, the problems and prospects of legal regulation in this sphere.

Key words: *protection of copyright and related rights, the Internet, legal regulation, technological protection measures, legal protection of technological protection measures.*